

ΑΛΛΗΛΟΑΠΟΔΟΧΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ "ΑΝΑΠΗΡΩΝ" ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Παναγιώτης Κουρουμπλής

Δικηγόρος - Ειδικός Σύμβουλος Υπουργείου
Υγείας και Πρόνοιας

1. Οι νόμοι του Ελληνικού Κράτους έχουν δημιουργήσει τεράστια σύγχυση στο θέμα της ορολογίας που χρησιμοποιείται για να κατονομάσει ή να χαρακτηρίσει τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες (ανάπηρα άτομα), ή να προσδιορίσει τις επιμέρους κατηγορίες τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο νόμος 1143/81 που αναφέρεται στην ειδική αγωγή και χρησιμοποιεί τον όρο "άτομα αποκλείοντα" εκ του φυσιολογικού. Άλλοι όροι που χρησιμοποιούνται και πρέπει να απορριφθούν είναι "ειδικά άτομα", "άτομα με ειδικά προβλήματα" και "μειονεκτικά άτομα".

Σ' αυτή την εργασία επιχειρείται μια προσέγγιση του θέματος από τη μεριά της δημιουργίας μιας νέας σχέσης λειτουργικής επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των ατόμων με ειδικές ανάγκες και της κοινωνίας.

Επιχειρείται με άλλα λόγια, η απομυθοποίηση του προβλήματος και δίνονται λύσεις στο μέτρο του δυνατού, χωρίς συναισθηματισμούς και χωρίς ψυχολογικές φορτίσεις. Είναι μια κατά μέτωπο προσπάθεια ανοίγματος νέων δρόμων, που στοχεύει στην προώθηση του λαϊκού αιτήματος για ίσες ευκαιρίες στο σημείο εκκίνησης σύμφωνα με τις ανάγκες κάθε πολίτη για να γίνει το όραμα της κοινωνικής απελευθέρωσης πράξη και η ελπίδα για ίση μεταχείριση ζωή.

2. Τι είναι "αναπηρία": "Ανάπηρο θεωρείται το άτομο που είτε εκ γενετής είτε επίκτητα έχει κάποιον περιορισμό στη σφαίρα των δυνατοτήτων του, που το εμποδίζει σε κάποια στιγμή ν' αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα της εργασίας και της καθημερινής ζωής. Τέτοιοι περιορισμοί είναι δυνατό να είναι σωματικής, πνευματικής ή ψυχολογικής μορφής.

Στην Ελλάδα 6-8% του πληθυσμού είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, δηλ. πάνω από μισό εκατομμύριο άνθρωποι. Προσεχτικοί υπολογισμοί αναφέ-

ρουν ετήσια αύξηση κατά 6000 παιδιά.

Στην πραγματικότητα 6 έως 8 παιδιά στα 100 έχουν ανάγκη ειδικής παιδαγωγικής μεταχείρισης. Στην Ελλάδα το πρόβλημα των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρώπης, είχε παραμείνει στο περιθώριο ως πριν από μερικά χρόνια.

Πρέπει να τονισθεί ότι η ύπαρξη κάποιου κενού στη σφαίρα των δυνατοτήτων του ατόμου δεν προσθέτει στην προσωπικότητά του ούτε αφαιρεί κάτι, με αποτέλεσμα να αλλοιωθεί ο χαρακτήρας του ατόμου.

Η ίδια η τεχνολογική βιομηχανική μας κοινωνία δημιουργεί αναπηρίες. Μερικές αιτίες που το προξενούν είναι οι ακόλουθες:

3. Αντίληψη κοινωνίας για το τι είναι "αναπηρία":

Οι διάφορες κοινωνικές προκαταλήψεις, οι δεισιδαιμονίες, η αμάθεια και η ημιμάθεια είχαν σαν αποτέλεσμα να μη μάθουν οι άνθρωποι υπακούοντας και σ' ένα πανάρχαιο υποχθόνιο φόβο φωλιασμένο στο υποσυνείδητο να διακρίνουν καθαρά μεταξύ της μοναδικής αξίας κάθε ανθρώπινης ύπαρξης σαν ανεπανάληπτης προσωπικότητας και των αισθήσεων και των οργάνων τα οποία είναι ταγμένα να την υπηρετούν και να την εκφράζουν.

Έτσι οι άνθρωποι αντιδρούν με δέος και σύγχυση μπροστά στο φαινόμενο της αναπηρίας.

Το γεγονός αυτό αμβλύνει και συσκοτίζει τόσο τις πραγματικές αδυναμίες της αναπηρίας όσο και τις απέραντες δυνάμεις για ανασυγκρότηση, αναδιοργάνωση, επαναπροσδιορισμό και επιστράτευση των ανεξάντλητων δυνάμεων, που έχει κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, τις οποίες σπάνια χρησιμοποιεί και μόνο σε πολύ δύσκολες καταστάσεις.

Δυστυχώς η οργανωμένη κοινωνία, τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό, δεν πρόσφερε στο παρελθόν τη γνώση και τα μέσα για την κάλυψη του κενού που δημιουργεί η "αναπηρία" στο πεδίο των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Η κατάσταση αυτή απέκλεισε το άτομο από την ένταξή του σε κάθε μορφής παραγωγική διαδικασία, για την εξασφάλιση των βιοτικών του αναγκών. Έτσι καλλιεργήθηκε μέσα από τους αιώνες η εξάρτηση του "αναπήρου" από τον κοινωνικό του περίγυρο, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια έντονη αντίληψη προστατευτισμού. Η ανάπτυξη αυτής της αντίληψης είχε ως συνέπεια την καλλιέργεια μιας πολυτελέστατης συμπεριφοράς υπεροχής, του "αρτιμελούς" μη "αναπήρου" προς τον "ανάπηρο". Ιδιαίτερα εμφανής παρουσιαζόταν αυτή η συμπεριφορά σ' εκείνους που διαχειρίζονταν τα προβλήματα και τους οικονομικούς πόρους που προορίζονταν για τους "αναπήρους".

Ακόμα και σήμερα η έλλειψη οργανωμένης και σωστής ενημέρωσης έχει ως αποτέλεσμα τη συνέχιση του προβλήματος στην αντιμετώπιση των "αναπήρων" από μεγάλο μέρος του πληθυσμού, που διατηρεί τα παλιά σχήματα αναφορικά με το ρόλο του "αναπήρου" του "σακάτη" που τον φοβούνται και τον αποφεύγουν όσο είναι δυνατό.

Ο εξανθρωπισμός της κοινωνίας και η ποιότητα των ανθρώπινων σχέσεων, είναι προσδιοριστικός παράγοντας του επιπέδου λειτουργίας της κοι-

νωνικής δημοκρατίας σ' έναν τόπο.

Πολλές φορές μέσα από ψηφίσματα διακηρύξεις και αποφάσεις συνεδρίων, ακούγονται βαρύγδουπα οι αφορισμοί κατά του κάθε είδους φυλετικού ρατσισμού και βέβαια κανείς δεν είναι και δεν μπορεί να είναι αντίθετος με τις προσπάθειες κατάργησης αυτών των αντιλήψεων.

Πόσοι όμως από μας στο σχολείο, στο εργοστάσιο, στο γραφείο στις πνευματικές και κοινωνικές μας εκδηλώσεις ασχοληθήκαμε ποτέ με ένα άλλο είδος ρατσισμού, που κουβαλάμε μέσα μας και κυριαρχεί στη στάση ζωής, που έχουμε απέναντι σε κάποιους συνανθρώπους μας. Ο καθένας μέσα στην καθημερινότητα μπορεί να γίνει ένας σκληρός ρατσιστής. Πόσες φορές δηλαδή και πόσοι από την κοινωνία μας στο αντίκρισμα ενός ανάπηρου δεν αντιδρούν μ' ένα ζάρωμα του προσώπου, με μια αποστροφή ή ακόμα χειρότερα με απέχθεια. Άραγε αιτία αυτής της συμπεριφοράς είναι το γεγονός της αναπηρίας ή η ανάπηρη στάση ζωής μας;

Η νοοτροπία αυτή κυριαρχείται από στοιχεία όχι, βέβαια, φυλετικού ρατσισμού αλλά στοιχεία του λεγόμενου αισθητικού ρατσισμού, δηλαδή μια προσπάθεια υπεροχής απέναντι στον συνάνθρωπό μας.

Με μια τέτοια συμπεριφορά συνειδητή ή υποσυνείδητη είναι ο καθρέπτης της κοινωνικής μας ταυτότητας και της κοινωνικής μας ανορεξίας να αποβάλουμε τέτοιου είδους τάσεις, που υποβαθμίζουν την όποια προσπάθεια εξανθρωπισμού μας.

Είναι φανερό ότι πολλοί από αυτούς που βοηθούν τους "αναπήρους" το κάνουν από ευσπλαχνία, καταδικάζοντάς τους σ' εξάρτηση, αφαιρώντας τους κάθε υπευθυνότητα. Ως πολύ πρόσφατα βλέπαμε το πρόβλημα της "αναπηρίας" ν' απωθείται και ν' αποφεύγεται από την αντίληψη της κοινής γνώμης. Εκείνοι που είχαν την ευθύνη για τους σχεδιασμούς δεν υπολόγιζαν τα προβλήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες, με αποτέλεσμα οι δρόμοι, τα κτίρια και τα συγκοινωνιακά μέσα να μην μπορούν σε μεγάλο βαθμό να χρησιμοποιούνται απ' αυτούς.

Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται μια κατάρρευση της παλιάς αντίληψης σχετικά με το "ανάπηρο" και τα προβλήματά του.

Τη θέση της καταλαμβάνει η ορθή αντιμετώπιση του θέματος, χωρίς την επένδυση του προστατευτισμού ή της απόρριψης, του οίκτου, ή της αδιαφορίας. Η νέα αντίληψη που κατακτά καθημερινά έδαφος, στηρίζεται στην αρχή της αλληλοαποδοχής και επενδύεται ιδεολογικά από τις αρχές της κοινωνικής ισότητας.

4. Αντίληψη του ατόμου με ειδικές ανάγκες "αναπήρου" για την αναπηρία και την κοινωνία.

Ας δούμε όμως και την άλλη όψη του νομίσματος, "το άτομο με ειδικές ανάγκες". Στις περισσότερες περιπτώσεις χωρίς γνώσεις και μέσα, υποχρεώνεται να μένει έξω από την παραγωγική διαδικασία. Έτσι κυριαρχείται από το αίσθημα ανασφάλειας, που του αποδυναμώνει κάθε έννοια ανεξαρτησίας και αυτοπροσδιορισμού ως αυτοδύναμου ατόμου. Περιορίζεται λοιπόν η αυτενέργειά του στην ικανοποίηση του ενστίκτου της αυτοσυντήρησης μέσα

από την επαιτεία και τον παρασιτισμό. Για αιώνες τώρα δυστυχώς, αυτή ήταν η μοναδική επιλογή του ατόμου με ειδικές ανάγκες, που έχει ταυτιστεί στη συνείδηση του κόσμου με την έννοια της ζητιανιάς και της κακομοιριάς. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες, αναπτύχθηκε ο γνωστός τρόπος περιθωριοποιημένης ζωής.

Αυτός είναι και ο κύριος λόγος, που οι ανάπηροι προσπαθούν συνεχώς να μη αποδέχονται την αναπηρία τους, αλλά συνάμα διαπιστώνουν συνεχώς ότι είναι ανάπηροι. Τα αισθήματα μειωμένης αξίας και μίσους που αναπόφευκτα δημιουργούνται μέσα τους επηρεάζουν τις σχέσεις τους με την κοινωνία.

Η συμπεριφορά της υπακοής και ο βουβός πόνος επιβραβεύονται με ευσπλαχνία και φιλανθρωπικές χειρονομίες. Η υπερβολική προσαρμοστικότητα που τους ζητούν και στην οποία τους εξαναγκάζουν, τους καταστρέφει και τα τελευταία υπολείμματα της ταυτότητάς τους.

Έτσι παρουσιάζονται τα γνωστά και προσαρμοσμένα στο ρόλο αυτό γνωρίσματα συμπεριφοράς που καλλιεργούνται συνειδητά ή και χωρίς να το αντιλαμβάνονται, π.χ. η έλλειψη υπευθυνότητας και αυτοπεποίθησης. Σε όλους τους τομείς γίνονται εξαρτημένοι, ανίατοι, που πρέπει άλλοι να τους βοηθούν, να τους φροντίζουν, να τους κάνουν τις δουλειές τους. Η αντιμετώπιση αυτή έχει σαν αποτέλεσμα να αποδυναμωθεί κάθε θέληση και παρόρμηση που αργότερα γίνεται μεγάλο εμπόδιο στη ζωή τους.

Παραμένουν επί πολύ στην ειδική αυτή κατάσταση και μόνο με μεγάλη προσπάθεια θα μπορέσουν αργότερα να εγκαταλείψουν το ρόλο του μειονεκτικού και περιθωριοποιημένου ατόμου.

Δεν θα παραλείψουμε και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην επικοινωνία μεταξύ τους. Σε όλες αυτές τις ομάδες παρατηρείται η δημιουργία ιεραρχιών ανάλογα με το βαθμό και την ποιότητα της αναπηρίας τους. Όσοι κατέχουν χαμηλότερες βαθμίδες στην ιεραρχία αυτή, υφίστανται διακρίσεις. Συχνά παρατηρείται έλλειψη εμπιστοσύνης, επικοινωνίας, φαινόμενα καχυποψίας και εκδηλώνεται επιθετικότητα μεταξύ τους.

5. Ο ρόλος της εκπαίδευσης.

Οι έννοιες της εκπαίδευσης και της γνώσης που συνεπάγεται απ' αυτή αποτελούν βασικούς παράγοντες στη δυναμική και συνεχή εξέλιξη της κοινωνίας και του ατόμου ως μέλους της. Η συμμετοχή στην εκπαίδευση και στην απόκτηση γνώσεων, καθώς και ο εφοδιασμός με τα κατάλληλα μέσα για το σκοπό αυτό προς το άτομο με ειδικές ανάγκες, όπως ακριβώς και σε κάθε άλλο άτομο θα δώσει κοινό σημείο εκκίνησης για ίσες ευκαιρίες μόρφωσης, όπως εξάλλου προνοεί και το Σύνταγμα.

Με την εκπαίδευση το άτομο με ειδικές ανάγκες ενισχύει την αυτοπεποίθησή του, οπλίζει τη θέλησή του, αποβάλλει τον παθητικό ρόλο αποδοχής-ρύθμισης της τύχης του, ενεργοποιεί όλες του τις δυνάμεις και τις επικεντρώνει στη διεκδίκηση μιας αξιοπρεπούς θέσης στο περιβάλλον του και τη ζωή γενικότερα.

Απαραίτητο μέρος της εκπαίδευσης κάθε ανθρώπου, φυσικά και του ατόμου με ειδικές ανάγκες, είναι η επαγγελματική εκπαίδευση.

Επιπλέον στην περίπτωση αυτού του ατόμου επιβάλλεται να γίνεται προσεχτικός επαγγελματικός προσανατολισμός, εξειδικευμένη —όπου χρειάζεται— επαγγελματική κατάρτιση, η επιβαλλόμενη προσαρμογή στο περιβάλλον της εργασίας και όπου χρειάζεται η εργονομική διευθέτηση του χώρου.

Χρέος της πολιτείας είναι επίσης να διαθέτει και προς αυτούς τους ανθρώπους όλα τα απαραίτητα μέσα τις διευκολύνσεις για τη δυνατότητα ίσων ευκαιριών σ' ό,τι αφορά τη συνεχή ενημέρωση, την επιμόρφωση και γενικά τη δια βίου εκπαίδευση, όπως εκδηλώνονται με τις ευκαιρίες που παρέχονται στα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας.

6. Ένταξη στην παραγωγική διαδικασία.

Η ένταξη κάθε ατόμου στην παραγωγική διαδικασία αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για την αυτοδύναμη ανάπτυξή του. Ιδιαίτερα για το άτομο με ειδικές ανάγκες υποβοηθεί στην κατάρρευση κάθε εξαρτησιακής σχέσης, ενισχύει τον ψυχισμό του και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του.

Το "ανάπηρο" άτομο όταν είναι άνεργο αισθάνεται διπλά "ανάπηρο": Η κοινωνία μας που κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από την ιδεολογία του κέρδους μετρά την αξία του κάθε ατόμου με το βαθμό της παραγωγικότητάς του. Είναι σε όλους γνωστό ότι το μη-ανάπηρο άτομο αποδίδει συνήθως την ανεργία του στην κακή οικονομική κατάσταση.

Ο άνεργος όμως "ανάπηρος" ζώντας μέσα στο κλίμα της οικονομικής θεωρίας του κέρδους αποδίδει την αιτία της ανεργίας του στην "αναπηρία".

Ωστόσο όταν μπει ως μοναδικός στόχος αποκλειστικά η επαγγελματική αποκατάσταση θα αποτελεί αφ' εαυτού αντίφαση, αφού θα θεωρείται κύρια στα πλαίσια της ιδεολογίας της αγοράς εργασίας.

Η πραγματική ένταξη στην παραγωγική διαδικασία μπορεί να πετύχει μόνο όταν τα μέτρα που λαμβάνονται ξεκινούν από τις πραγματικές ανάγκες και τις δημιουργικές ικανότητες του ατόμου με ειδικές ανάγκες.

Η κοινωνική αποκατάσταση φέρνει αποτελέσματα όταν συνυπάρχουν οι ακόλουθοι παράγοντες:

α. Ομαλή ψυχολογική κατάσταση, δηλ. η ανάπτυξη της προσωπικότητας, η προώθηση ικανοτήτων ως και ο σωστός προσανατολισμός του ατόμου ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία ψυχικών τραυμάτων εξ αιτίας του λαθιμένου προσδιορισμού της "αναπηρίας".

β. Κοινωνική αποκατάσταση, ώστε ο ανάπηρος να μπορέσει να εξισωθεί με τους μη-"ανάπηρους" συνανθρώπους του και να συμβιώσει μ' αυτούς, έξω από οριοθετήσεις και περιθώρια που είναι αποτέλεσμα προκαταλήψεων, που κληρονομήσαμε μέσα από ένα αρρωστημένο παρελθόν. Στόχος της ένταξης στην παραγωγική διαδικασία είναι το κοινωνικό αποπαρκάρισμα του ατόμου με ειδικές ανάγκες (αναπήρου) και η δυναμική αυτενέργειά του στη διαμόρφωση των ανθρωπίνων σχέσεων και της κοινωνικής ανέληξης.

7. Αλληλοαποδοχή ή αισθητικός ρατσισμός!

Η μεγαλύτερη ανάγκη του "αναπήρου" είναι να ζει με την ειδική, ατομι-

κή του ιδιαιτερότητα (δηλ. την αναπηρία του) ισότιμα ως συμπολίτης-μέλος της κοινωνίας, ξεπερνώντας την "ψυχοκοινωνική κρίση" του, που οφείλεται σε κοινωνικούς λόγους και μόνο.

Η συμπόνοια των άλλων υποδαυλίζει την υπόνοιά του ότι δεν ανήκει στον κύκλο τους, μια κι είναι διαφορετικό από τ' άλλα άτομα. Επιπλέον σπάνια του δίνεται η ευκαιρία να μεταδώσει στους άλλους τα βιώματα, την εσωτερική του κατάσταση, τα αισθήματά του, την εσωτερικότητά του, να εκφραστεί. Τα άλυτα προβλήματα του συναισθηματικού του κόσμου δε λύονται μόνο με την επαγγελματική εκπαίδευση και την απόκτηση ακαδημαϊκών γνώσεων. Η απώθηση κι η εγκατάλειψη του συναισθηματικού του κόσμου έχουν ως αποτέλεσμα να σταματά ν' ασχολείται με τα ατομικά του αισθήματα. Η συμπεριφορά του εκφράζεται κάποτε και με την αναστολή της επικοινωνίας που εκδηλώνεται πολλές φορές με επιθετική ή καταθλιπτική κατάσταση.

Η άρχουσα τάξη χρησιμοποιούσε τους "αναπήρους" σαν "μηχανές οίκου και φιλευσπλαχνίας", με αποτέλεσμα τη διατήρηση της κυριαρχίας της και την εξυπηρέτηση των πολιτικών και οικονομικών της συμφερόντων, δημιουργώντας και καλλιεργώντας το συντηριτισμό στο "ανάπηρο" άτομο και στο ευρύτερο περιβάλλον. Γι' αυτό δεν προγραμματιζε και δεν διέθετε τις απαιτούμενες δαπάνες για τη δημιουργία εκείνης της υποδομής που θα έντασσε τους αναπήρους στη παραγωγή.

Τα εξ αιτίας της αναπηρίας δημιουργούμενα προβλήματα και η ανυπαρξία εκείνων των μέσων και προϋποθέσεων, που θα καθιστούσαν ικανό το άτομο με ειδικές ανάγκες να ξεπεράσει τα εγγενή προβλήματα της "αναπηρίας" ως και οι διάφορες δοξασίες, είναι οι κύριοι λόγοι που το απέκλεισαν από την παραγωγική διαδικασία καθιστώντας έτσι το άτομο αυτό εξαρτώμενο προς το άμεσο περιβάλλον του, για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών του αναγκών.

Τα αισθήματα, οι αντιλήψεις και γενικά η στάση της οικογένειας προς το "ανάπηρο" μέλος της είναι δυνατό να αποτελέσουν εμπόδια στην αντιμετώπιση των συνεπειών της αναπηρίας ή αντίθετα να προσφέρουν γόνιμο έδαφος για την κοινωνική του προσαρμογή. Αν η οικογένεια αποδεχτεί την ιδιαιτερότητά του και το βοηθά από την αρχή να συμμετέχει στις εκδηλώσεις της κοινωνικής της ζωής ως ισότιμο μέλος, έξω από κάθε προστατευτισμό, του ανοίγει το δρόμο για την ομαλή ένταξή του στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Σήμερα έχει αποδειχτεί παιδαγωγικά, ψυχολογικά και εμπειρικά ότι το πρόβλημα που διαιωνίζεται στη σχέση μεταξύ ατόμου με ειδικές ανάγκες και ενός άλλου ατόμου, δημιουργώντας αντικοινωνικά, ψυχολογικά συμπλέγματα, θα μπορέσει να αποβληθεί, όταν αποβάλουν τα άτομα τον οίκτο σαν τρόπο αντιμετώπισης του κάθε ανθρώπου.

Κανένα άτομο και καμιά κοινωνία δεν θα μπορέσει να θεωρεί τον εαυτό της απελευθερωμένο, όταν υπάρχει αυτή η σχέση που δεν προέρχεται από την ίδια τη φύση της αναπηρίας, αλλά περισσότερο προέρχεται και δημιουρ-

γείται από τις καταβολές που είναι αποτέλεσμα αμάθειας και προκατάληψης.

Στην εποχή μας τα άτομα με ειδικές ανάγκες των διαφόρων κατηγοριών απορρίπτουν τον παθητικό τρόπο αποδοχής-ρύθμισης της τύχης τους.

Συμμετέχουν ενεργητικά και δραστήρια σ' όλους τους τρόπους ζωής της χώρας κατορθώνοντας με αγώνες να διεκδικήσουν αναφαίρετα δικαιώματα στη μόρφωση, στη ζωή, στη δουλειά παίρνοντας στα χέρια τους τις τύχες τους και έχοντας σαν πρώτο στόχο τη διεκδίκηση εκείνων των αιτημάτων, που θα συμβάλουν καθοριστικά στη συγκρότηση μιας ορθής υποδομής του καθένα από αυτούς, που είναι το απαραίτητο υπόβαθρο για τη δυναμική τους επιβολή στη ζωή και την κοινωνία. Όταν ο ανάπηρος κατακτήσει προϋποθέσεις αξιοποίησης των δυνατοτήτων του, θα μπορέσει να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας σωστής συνείδησης και αντίληψης στη κοινωνία, καταργώντας τους απαράδεκτους εξαρτησιακούς τρόπους-σχέσεις αναπήρων και κοινωνίας.

Το άτομο με ειδικές ανάγκες πρέπει να είναι ισότιμο μέλος της κοινωνίας. Οι αντιδράσεις και οι επιδράσεις του ατόμου αυτού, όσο και της κοινωνίας ως οργανωμένου συνόλου προς αυτό το μέλος της διέπονται από τους κανόνες της κυβερνητικής θεωρίας, όπως σε κάθε ζωντανό οργανισμό έτσι και σ' αυτή τη περίπτωση ισχύει η αυτορρυθμιστική επίδραση της "ομοιοστασίας" στην επίτευξη της ισορροπίας. Η έλλειψη της ισορροπίας αυτής εξηγεί γιατί η σωματική αναπηρία μπορεί να οδηγήσει σε μια σειρά αποκλήσεων στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και γιατί την πρωτογενή αναπηρία ακολουθεί πολλές φορές και μία δευτερογενής.

Σήμερα το αναπηρικό κίνημα πολιτικοποιείται ανεβάζοντας την ποιότητά του. Οι συνεχείς διεκδικήσεις, οι κατακτήσεις δικαιωμάτων, η ένταξη όλο και περισσότερων ατόμων με ειδικές ανάγκες στη παραγωγική διαδικασία και η συμμετοχή τους στα γενικότερα κοινωνικοοικονομικά και πολιτιστικά ζητήματα του λαού τους αποπεριθωριώνει και τους απελευθερώνει κοινωνικά.

Εκτιμώντας τους κοινωνικούς συσχετισμούς, θεωρώ ότι η έννοια της αλληλοαποδοχής δίνει το περιεχόμενο της ισοδύναμης λειτουργικής σχέσης ατόμων με ειδικές ανάγκες και κοινωνίας, διότι και από τις δύο πλευρές θα πρέπει να αναπτυχθεί η αμοιβαιότητα και η αλληλοαποδοχή.

Η ανάπτυξη μιας απελευθερωμένης κοινωνίας απαιτεί τον εκμηδενισμό όλων των προκαταλήψεων, που αφορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε κάθε κοινωνική ομάδα.

Η κοινωνική διαπαιδαγώγηση του λαού και η μεταλλαγή της κοινωνικής συνείδησης θα προέλθει μέσα από τη σωστή πληροφόρηση, για το τι είναι ο "ανάπηρος" και για το τι δεν είναι, η δε αλληλοαποδοχή θα προκύψει από το γκρέμισμα της υπέροχικής οριοθέτησης στις σχέσεις των ανθρώπων.

Την παραπάνω αντίληψη θα πρέπει να διαδεχτεί μια αμφίδρομη επικοινωνία μέσα σε κλίμα, όπου η ιδιαιτερότητα της αναπηρίας θα αποκλείεται ως παράγοντας που ενεργεί στη διαμόρφωση αυτής της σχέσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Πορίσματα 1ου Παναναπηρικού Συνεδρίου 1982.
 - Πορίσματα 1ης Γενικής Συνέλευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τυφλών το 1984.
 - Πορίσματα 1ου Παγκόσμιου Συνεδρίου για την αποκατάσταση των Τυφλών Οκτώβριος 1984.
 - Γιώργου Κανακάκη (άτομο με ειδικές ανάγκες).
-